

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

I. kerület.	V. kerület (Lipótváros).	VI. ker. (Terézváros).	Radó Izor	Rubin Izidor
Ádám Herman Krisztina-körút.	Bendiner A. Arany János-utca 18.	Adler Mór Laudon-utca 6.	Szerecsen-utca 13.	Király-utca 15.
M. kir. Államnyomda Nándor-tér 1.	Bichler J. Kiskorona-u. 15.	Beer E. és Társa Aradi-utca 8.	Radó Vilmos Ó-utca 2.	Spatz Henrik Dob-utca 55.
M. kir. tud. Egyetemi ny. Iskola-tér 3.	Budapesti h. é. v. nyomd. Lipót-körút 22.	Berkovits János Teréz-körút 40-42.	Rigler József Ede r.-t. Rózsa-utca 55.	Spitzer Márk Klauzál-utca 31.
II. kerület (Viziváros).	Czettel és Deutsch Bálvány-utca 12.	Breuer Mihály Lovag-utca 2.	Rózsa Iz. Podmaniczky-utca.	Stern Péter Kazinczy-utca 35.
Bagó M. és Flai Ponty-utca 4.	Farkas Testvérek Nádor-utca 19.	Bróza Ottó Váci-körút 17.	Singer és Spenn Szondy-utca 11.	Wiesinger József Wesselényi-utca 30.
Goldberger Ignác Fő-utca 23.	Hamburger és Birkholz Csáky-utca 13.	Ehrnstein Mór Laudon-utca 4.	Schmelcz Izidor Izabella-utca 70.	Zeisler M. István-tér 17.
Heisler Jaroslav Várkert-rakpart 1.	Hermes könyvny. r.-t. Báró Atzél-utca 2.	Engel S. Zalmond Vörösmarty-utca 36.	Schmidl Sándor Szerecsen-utca 6.	VII. ker. (Józsefváros)
Müller K. (Münster K.) Albrecht-út 3-5.	Hungária-könyvnyomda Váci-körút 34.	Európa, Irod. és ny. r.-t. Ó-utca 12.	Szekely Viktor Ó-utca 15.	Anglo-nyomda Baross-utca 47.
III. kerület (Ó-Buda).	Juhász és Haas Tükkör-utca 5.	Express-nyomda Váci-körút 39.	Wellez Béla Uj-utca 37.	Budapesti Hirlap nyomd. Rökk Szilárd-utca 4.
Bartalita Imre Remete-hegy.	Kállal Ármin Bálvány-utca 18.	Fővárosi nyomda stb. r.-t. Podmaniczky-utca 39.	VII. (Erzsébetváros).	Corvina-nyomda Baross-utca 4.
Bichler Ignác Kiskorona-utca 15.	Kálmán M. és Társa Vadász-utca 32.	Fried és Krakauer Lázár-utca 15.	Árpád kő- és könyvny. Valero-utca 9.	Csiszák János Teleky-tér 4.
Wimmer Márton Szerfőző-utca 10.	Kanitz C. és Flai Vadász-utca 26.	Friedmann Á. Oyár-utca 54.	Athenaeum ir. ny. r.-t. Kerepesi-út 54.	Ózsv. Fried Ignác József-utca 24.
IV. kerület (Belváros).	Károlyi György Akadémia-u. 20.	Fuchs Samu Teréz-körút 43.	Bárd Jakab Miksa-utca 17.	Fritz Ármin József-körút 9.
Barcza József Váci-utca 66.	Kertész József Mária Valéria-utca 11.	Gergely Miksa Lázár-utca 2.	Bíró Albert Klauzál-utca 35.	Hell I. Ede Luther-utca 4.
Buschmann Ferencz Koronaherceg-utca 8.	Kollmann Fülöp Arany János-utca 34.	Glücksellg M. Hunyady-tér 7.	Elek Lipót Kertész-utca 20.	Klein Vilmos Kerepesi-út 73.
Franklin-Társulat magy. Irod. Int. és könyvny. Egyetem-utca 4. és Vármege-utca 11-13.	Krausz Lajos Váci-körút 20.	Goldschmiedt Testv. Révay-utca 1.	Erzsébetvárosi könyvny. Dohány-utca 29.	Kohn Simon József-körút 10.
Goszler Gyula Aranykéz-utca 1.	Krausz és Bendtner Zoltán-utca 11.	Herrman Ignác Szerecsen-utca 2.	Fichner Á. és fia Csúinördi-út 13.	Kossuth Lajos-nyomda Tisza Kálmán-tér 6.
Hunyadi Mátyás ny. Zöldfa-utca 43.	Légrády Testvérek Váci-körút 78.	Hornyánszky Viktor cs. és kir. udv. könyvny. Aradi-utca 14.	Galltzenstein H. Kertész-utca 25.	Lipinszky és társa Nap-utca 1.
Langer Ede és Flai Zsibárus-utca 1.	Lengyel Lipót Vadász-utca 35/a.	Kápolnai Adolf Teréz-körút 5.	Garai Mór Károly-körút 3.	Otthon-nyomda Mária-utca 42.
M. kir. posta- és táv. ny. Főposta-épület.	Löw Ede Váci-körút 80.	Kassino Jakab Király-utca 26.	Gelléri és Székely Kerepesi-út 34.	Pázmáneum-nyomda Mária-utca 11.
Mercur kő- és könyvny. Királyi Pál-utca 9.	Magyar Hirlap nyomd. Honvéd-utca 10.	Kaufmann, Wojtitz és tsa Vörösmarty-utca 52.	Gonda és Társa Akácfa-utca 50.	Rival és Salamon Üllői-út 18.
Nagy Sándor Papnövelde-utca 8.	Magyar Sajtó könyvny. Nádor-utca 74.	Korvin Testvérek Révay-utca 14.	Gross és Grünhut Jósika-utca.	Szentkirályi-utca 28a.
Id. Poldini Ede és Társa Irányi-utca 1.	Márkus Samu Báthory-utca 20.	Kunoss Vilmos és Flai Teréz-körút 38.	Hedvig S. Dohány-utca 12.	Szent László-nyomda Rökk Szilárd-utca 28.
Quittner József Károly-körút, központi városház.	M. k. postatakarékp. ny. Hold-utca 4.	Löbl Dávid és Flai Nagymező-utca 26.	Keller Gerson Csányi-utca 13.	Nemzetközi könyvny. Futó-utca 44.
Róth József Ujvilág-utca 6.	Pallas Irod. és nyomd. r.-t. Kálmán-utca 2.	M. á. v. menetjegy-ny. Csengery-utca 33.	Kohn és Grünhut Hársfa-utca 1.	Weissenberg Ármin József-körút 16.
Singer Lipót Károly-körút 24.	Peati Könyvnyomda- Részvénytársaság Hold-utca 7.	Markovits és Garai Lázár-utca 13.	Krammer és Erhardt Csömöri-út 28.	IX. ker. (Ferenczváros).
Súz Dávid Fővám-tér 5.	Peati Lloyd-társulat ny. Dorottya-utca 14.	Minerva ny. (utl. Gansl Zs.) Szerecsen-utca 7/9.	Löbl Mór Király-utca 27.	Budapesti Napló Üllői-út 25.
Székesfővárosi házi ny. Központi városház.	Pollák Elkán Nagykorona-utca 21.	Muskát Miksa Szondy-utca 4.	Löblovitz Zalmond Csömöri-út 78.	Engelmann Mór Vámház-körút 15.
Várnai Fülöp Régi posta-utca 3.	Pollák M. Miksa és Tsa Akadémia-utca 15.	Orsz. közp. kőzs. ny. r.-t. Váci-körút 61.	Nagel István Vörösmarty-utca 14.	Harsányi Emil Lónyay-utca 7.
Victoria-nyomda Váci-utca 37.	Schlesinger Vilmos Szabadság-tér 4.	Pollacek Mór Podmaniczky-utca.	Narodna Reccs Dohány-utca 104.	Műszaki Ir. és ny. r. t. Soroksári-utca 5.
Wodlaner F. és Flai Sarkantyús-utca 3.	Thália-nyomda Csáky-utca 3/b.	Poporul Román nyomd. Vörösmarty-utca 60/a.	Neuwald Illés Dohány-utca 44.	Pátria-nyomda r.-t. Üllői-út 25.
	Vincze és Bartók Bálvány-utca 15.	Posner K. Lajos és Flai Csengery-utca 31.	Pannonia-nyomda Rombach-utca 8.	X. kerület (Kőbánya).
			Reich Ármin Dohány-utca 84.	Első kőbányai könyvny. Jászberényi-út 1.
			Roth Mór és Társa Kertész-utca 23.	Merendiaák Károly Liget-tér 4.

Csakis Gutenberg-gyujtót vegyünk! !! Öt százalék a ——— !!
szanatorium javára. !!

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsel**
Tóth István.
- Aburdhányia**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Fried Dávid.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Máttyás.
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvény-
társaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyor-
sajtó-nyomda (tul.: Kep-
pich Zsigmond).
Ór. kel. egyházmegyei ny.
Oyulai István.
Keppich Zsigmond.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t.
nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
Weisz Félix.
- Aranyos-Maróth**
Dóczi-nyomda (tulajd.:
Némédi László).
Mercur-nyomda.
- Aszód**
Orósz Sámuel.
Magyar kir. javító-intézet
nyomdája.
- Bács-Almás**
Vogel M.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Szent-Tamás**
Klingwart Róza.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal és Fia.
Nánay Lajos.
Rajkovich Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyv-
nyomda r. t. (v. b.)
Darvai Armin.
Halyák István.
Wertheimer Zsigmond.
- Balázsfalva**
Ór. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór. } }
- Barcs**
Skríbanek Oéza.
- Baróth**
Rozsondai János.
- Bártfa**
Blayer M.
Felsővárosi nyomda.
- Battonya**
Ruber István.
- Bazin**
Klein Alfréd.
- Békés**
Báró Drechsler Oéza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky J.)
Povázsay testvérek.
Tevan Adolf
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregász**
Engel Jenő.
Haladás-könyvnyomda
(tul.: Juhász Pirooska).
- Berettyó-Ujfalu**
Adler Béla.
- Besztercze**
Baciu A.
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
Sternhell H.
- Besztercebánya**
Hungaria-ny. (tul. Sonnen-
feld Mór).
Machold F.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
Weisz Jakab.
- Borosjenő**
Ungár J.
- Brád**
Róth Ferencz.
- Brezsnóbánya**
Kreisler J.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája
(tul.: Trattner H. és tsai).
Clurcu és társa.
Oótt János Fia.
Gust A.
Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
- Budafok (Promontor)**
Leopold és Klein.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csacza**
Braun Rezső.
- Csáková**
Orádi Péter.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Cservenka**
Welker Ádám.
- Csikzereda**
Oyónös és társa.
Szvoboda József.
- Csongrád**
Bozó és Justín.
Tiszavidék nyomdája
(tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Caurgó**
Vágó Oyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Dárda.**
Frank Béla.
- Debreczen**
Adler Józsefné.
Caokonai nyomda-rt.
Horovitz Zsigmond.
Komáromi József.
Krausz Izidor.
László Albert.
László József.
Pongrácz Oéza.
Városi nyomda.
- Deés**
Bernát Nándor.
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Tringl és Kirsch.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Oyula.
- Devescer**
Rosenberg Zsigmond.
Vörösmarty-nyomda.
- Dicső-Szent-Márton**
Dosztál K.
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy köz-
ség-nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda
(tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaöldvár**
Somló Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsu.
- Eger**
Baross-ny. (tul.: Paunz S.)
Egri könyvny. részv.-társ.
Érséki lyceumi nyomda.
Lőw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannónia-ny.(tul.:Kahn M.)
- Érsekújvár**
Kohn Mór.
Pálinkás I. Oéza.
Winter Zsigmond.
- Erzsebetfalva**
Matkovich A.
- Erzsebetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Ózv. Buzárovits Ousztávné.
»Hunnia» könyvnyomda
(tul.: Oerendy József).
Laiszky János.
Szabadság-könyvnyomda.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Facset**
Molnár Árpád.
- Fehérgyarmat**
Máttyás, Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder Gyula.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann H.
- Fertő-Nezsider**
Horváth J.
- Fiume**
Battara P.
Chouzzelin.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Novi List.
Unio könyvnyomdai
műintézet.
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galánthal könyvny.
(tul.: Neufeld Samu).
- Galgóc**
Bródy Simon.
Steiner Adolf.
Szold Jakab.
- Gálszécs**
Berkovits R.
- Gödöllő**
Kanders Ferencz.
- Gyergyó-Ditró**
Létz János.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Sándory Mihály.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Breuer Mihály.
Herzog Á. E.
Hevesmegy. Lapok ny.
Sima Dávid.
- Gyöngk**
Engel József.
- Győr**
Győregházm. könyvny.
Heckewast és Oróf.
Láng J. Jenő.
Nitsmann József.
Pannónia-könyvnyomda.
Raab és társa.
- Győr-Sziget**
Oross G.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda
(bérlo: Papp György).
Schäser Ferencz.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózes
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Oyula.
- Halas**
Präger Ferencz.
- Halmi**
Friedmann Henrik.
- Hatvan**
Hoffmann M. L.
- Hátzeg**
Klafter Ignác.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi
nyomda és kiadó r.-t.
Hungária.
Lévai Fülöp.
Vásárhelyi Híradó ny.
Vásárhely és Vidéke ny.
Wesselényi Oéza.
- Hollcs**
Malovany József.
- Homonna**
Waller H. és Társa.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.:
Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab
Polgár Ignác.
- Jászapáti**
Oalamb Zoltán.
- Jászberény**
Hay és Orűn.
Kubicza János.
- Kalocsa**
Juresó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Oerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Ózv. Jancsovics Oyuláné.
Kéthelyi L. és Társa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom.
egyházmegye nyomdája.
Fléissig Lipót.
- Karcszag**
Szódi S.
- Kassa**
Breitner Mór.
Outenberg-ny. (Lukács G.)
Koczányi Béla.
László Béla.
Schwarz Alfréd.
Vitéz Adolf utóda
(S. hillinger Zoltán)
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Első Kecskeméti Hirlap-
kiadó és Nyomda-Rész-
vénytársaság.
Steiner Mihály.
Szilád László.
Szappanos István.
Tóth László (tulajd.: Fekete
Mihály).
- Késmárk**
D. Altman Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
Turóczy István.
- Király-Heimecz**
Klein József.
- Kisbér**
Hafl Kálmán.
- Kis-Czell**
Dinkgreve Nándor.
- Kis-Jenő**
Gallovics Jenő.
- Kis-Körös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Politzer V.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kis-Szeben**
Stehr G. és J.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Oyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája.
(tul.: Magyar Mihály.)
Oámán János örököse.
Oombos Ferencz.
Oross és Schildkraut.
Lepage Lajos.
Magyar Polgár nyomdája.
(tul.: Ajtay K. Albert).
Stief Jenő és Társa.
Ujhelyi M. és T.
Winstein Béni.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy János.
- Körmend**
Bertalanffy József.
Körmendi könyvnyomda-
részvénytársaság.
- Korpona**
Joerges A. özv. és Fia.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes.
Feigl Oyula.
- Kún-Szent-Márton**
Bozóky O.
Csanád József.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
Schultz Ignác.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zeitler Lajos.
- Lajta-Szent-Miklós**
Sthiborszky Fülöp.
- Liptó-Szent-Miklós**
Klimes és Pirkó.
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
Szepesvárm. közigazg.-
nyomda (Braun F.).
- Losoncz**
Kármán Zsigmond.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Sziidon József.
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Oaal László.
Kováts Antal.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Máramaros-Sziget**
Berger Miksa.
Kaufmann Ábrahám.
Sichermann Mór.
Vider és Rosenthal.
Wizner és Dávid.
- Marczall**
Mizsúr Ádám.
- Margittá**
Hungária könyvnyomda
(tul.: Pollák Lajos).
- Maros-Ludas**
Olück József.
- Marosujvár**
Wugrinetz Márton.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda
(tul. Benkő László).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberger G. A.
- Mezőköved**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Braun J.
Oytkó K.
- Milava**
Haas Mór.
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Boros Benő.
Forster, Klein és Ludvig.
Lőwy József fia.
Stamberger Bernát.
Szelenyi és Társa.
- Módos**
Hoffmann Béla.
- Modor**
Rohacek Simon.
- Mohács**
Blandi János.
Rosenthal Márk és Fia.
- Moór**
Reszler J.
- Moson**
Orüinfeld Ignác.
- Munkács**
Orósz Testvérek.
Grünstein Mór.
Kohn és Fried.
Pannónia.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Orünsberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Morvay és Undy.
Nánay István.
Weinberger Alajos.
- Nagy-Bittne**
Spiegel Samu.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL:

Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

HIVATALOS RÉSZ.

A Szakkör 1904. január havi programja.

11-én (hétfőn) este fél 8 órakor *választmányi ülés* a körhelyiségben.

16-án (szombaton) a Szakkör *farsangi mulatsága* a Katholikus Kör termeiben.

31-én (vasárnap) d. e. 10 órakor *rendes havi felolvasó-ülés* a körhelyiségben.

A **3., 10., 17. és 24-ére** eső vasárnapokon délelőtt a körhelyiségek a tagok szabad rendelkezésére állanak.

Szaktanfolyami előadások (az Orsz. Iparművészeti Múzeum könyvtárának helyiségeiben) minden csütörtökön este 1/28-tól 9-ig és minden vasárnapon délelőtt 1/29-től 12-ig (január hó 3-áig szünet).

ROSSZUL ALKALMAZOTT TAKARÉKOSSÁG.

Külföldi laptársaink egyike erről az örökké időszerű témáról beszél, még pedig úgy, hogy minden szava ráillik a magyarországbeli viszonyokra is. Ezért talán nem árt, ha cikkét nagyjából közöljük s itt-ott a magunk észleleteivel is megbővítjük.

Mert bizony a túlságos takarékoskodás éppen úgy rossz következményekkel járhat az üzleti életben, akár a pazarlás vagy nemtörődömség. De a míg a nemtörődömség majdnem hogy egészen biztosan a tönkremenéshez vezet, a rosszul alkalmazott takarékoskodás következményei nem mutatkoznak oly rohamosan és talán nem is olyan föltétlenül végzetesek. A túlságos takarékoskodásnak következményeit: az üzemképesség csökkenését, meg a nyomda hanyatlását sokszor csak esztendőök multán veszi észre a princípális. Ilyenkor aztán alaposan meg kell nyitnia a bugyillárását, hogy segítsen a bajon, — ha ugyan lehet még azon segíteni.

A nyomda-eladások jelentékeny részének az oka az, hogy a tnlajdonos nem bírja tovább a versenyt azokkal a konkurrensseivel, a kik haladtak a korrallal. Még idejekorán jó áron akar szabadulni a nyomdájától; az utódja aztán lássa, hogyan boldogul.

De miben is nyilvánulnak a rosszul alkalmazott takarékoskodásnak kellemetlen oldalai, s hogyan is értsük ezt a kifejezést?

Feleljünk meg e kérdésnek előbb második felére, az első fele azután úgyis magától értetődővé lesz.

A rosszul alkalmazott takarékoskodás rendszerint a szedési anyag hiányos és elégtelen voltában, a gépek kicsiny munkaképességében s a berendezkedés egyéb hiányosságáiban mutatkozik.

A *betűanyag hiányosságán* főképp a nyomdabeli betűfajták ócskaságát, agyonnyomorított voltát, meg időszerűtlenségét értem. Ismertem akárhány olyan könyvnyomtatót, a kinek a betűkészlete elég hatalmas volt, s mégsem igen boldogulhatott vele, mert hasznavehetetlen szemét számba ment az egész. Nemrégiben vidéken jártamban egy olyan nyomdába kerültem, a melynek a kicsinységéhez képest valószínűleg rengeteg betűkészlete volt. Nem kevesebb, mint négyfajta irott betűt találtam benne, azonkívül legalább hatféle rondot, sokféle gót meg egyéb betűfajtát, de egyikök sem volt valójában használatra érdemes s a mostani tipográfiai stílussal összeegyeztethető. Aztán az a tömérdek özönvíz előtti szalagos ornamentum, rózsakoszorús díszitmény, cifra vonás, vignetta stb., a minek legfőljebb hogy csak történelmi értéke van, s a mi ezért inkább muzeumba, mintsem nyomdába való. Vajjon mit ér az ilyen „jól berendezett” könyvnyomda a maga csupa ócskaságot rejtő számtalan szekrényével?

A betűmennyiség aránya is hibás akárhány kisebb-nagyobb nyomdában. Néhol jókora súlymennyiséget rendelnek olyas betűfajtákból, a mikre a nyomdásznak csak hébe-korba van szüksége. Díszbetűk, verzálisok stb. gyakran 25 kilós mennyiségben vannak meg nyomdánkban, holott fél minimum is elég volna belőle; viszont az olyan kurrens betűkből, a melyekből „soha se lehetne elégünk,” nevetségesen csekély a készletünk. Sokszor tapasztalhatjuk, hogy a közönséges kövér meg félkövér betűk mennyisége közelről sem elég ahhoz, hogy valamely művet egységesen, kifogástalanul szedhessünk vele. Napról-napra mindenfelé tapasztalható ez.

Pedig minő könnyűséggel segíthetünk az ilyen bajokon, ha a fölöslegeset és hasznavehetetlent kirtva, helyette a körülbelül való szükségletnek meg-

felelő arányban az okvetlenül szükségeset rendeljük meg. Sok nyomdából métermázsza-számra lehetne a hasznavehetetlen betűanyagot az öntödékbe küldeni s helyettük némi ráfizetéssel új és hasznavehető anyagot hozatni. Nem egy ócska nyomdát modernizáltak s tettek üzemképessé már ilyen úton-módon.

A *sor- és ürtöltő anyag hiánya* gyakran még a legnagyobb nyomdákban is érezhető, a mennyiben sokszor még a legszükségesebb darabjaink is hiányoznak. A sortágitókat nemcsak hogy itt is, ott is keservesen kell összekeresgelnünk, hanem gyakran még a munka folyása is megakad azok hiányának révén s ilyenkor egy-egy ívet kell hamarosan kinyomtatnunk, hogy az oly nagyon szükséges sortágitókhoz juthassunk. A negyedpetites és negyedciczzerós tágitók hiánya a legtöbb helyt nem annyira érezhető, mint inkább a nyolczad- meg félpetiteseké, a nonpareillenyi reglettákról nem is szólva. A quadrátok és stégek dolgában való esztelen takarékoskodás is szívtében divatozik. Magamnak is akárhányszor szinte kétségbeejtő eszközökhöz kellett nyúlnom, hogy kimenetsoraimat meg a sorközöket megtölthessem. Hogy mennyire időrabló az ilyen munka, talán a princípálisok egy jókora százalékát leszámítva, mindnyájan tudjuk. És ha a mester-munkák, kereskedelmi nyomtatványok stb. szedésének az ára esetleg jóval nagyobb, mint a mekkorára számították: rendszerint mindenütt keresik az okát, csak itt nem.

Rézléniák dolgában rendszerint ugyanigy vagyunk. De ennek az oka legalább érthető, lévén az ilyes anyag meglehetősen drága.

Az oktalan takarékoskodás gyakran a szedési anyag rendszeres szétosztásától (kétségbeejtő germanizmussal: *fölrámolásától*) való irtózásban is megnyilvánul. Akárhány olyan princípálisunk van, a ki ezt a munkát pusztán csak szükséges rossznak tekinti. Pedig mennyi anyag megy veszendőbe ennek a révén, s mennyi időt meg pénzt takaríthatnánk meg ennek rendszeres, észszerű módon való elvégzésével! Hosszú praxisom idején magam is számtalan olyan esetet tapasztaltam végig, a mi mind érdemes volna a megemlítésre.

Tanítómesterem nyomdájában a szedési anyag szétosztása a legügyesebb bizonyospénzes szedők dolga volt s rendszerint akkor került rája a sor, ha az üzemben valami fönnakadás vagy pár napi pangás mutatkozott. Ilyenkor rendesen két-három szedő is nekiállott, hogy a kinyomtatott művek és mester-munkák anyagát széjjelosztsa meg becsomagolja. Néhány nap alatt el is készültek vele mindig: ilyenkor megteltek a szekrények és hetekre el voltunk látva szedési anyaggal. Ez a rendszer tehát viszonylag elég jó volna, föltéve, hogy a pangásos időszak sűrűn be-beáll.

Dolgoztam aztán egy olyan nyomdában is, a hol takarékosági okokból sohasem osztatták szét rendszeresen a szedési anyagot, hanem a szedőnek magának kellett arról gondoskodnia, hogy mindenféle anyagja legyen. No hiszen gyönyörű állapotban is voltak itt a szekrények meg a formadeszkák! A ki nek betű, stég, lénia kellett: egyszerűen kihúzta a deszkákon heverő szedésből, a nélkül, hogy törődött volna ennek a további sorsával. A címzetűs, kurziv- meg félkövér-betűs szekrényekben minden volt, csak az nem, a mire éppen szükségünk lett volna. Akadt ugyan néhány szedő, a ki néha-napján nekiállott a „fölrámolásnak,” de ezek csak a maguk számára dolgoztak s a szedésből kikerült anyagot gondosan elrejtették, nehogy társaik ellopkodhassák. Az ilyen előrelátó szedőket „hörcsögöknek” neveztük, de az eljárásukat különben a nyomdabeli szörnységes viszonyok mellett alig-alig lehetett rosszalni. Egy szép napon végre mégis csak megértem, hogy — mert a nyomda üzeme anyaghiány miatt már majdnem egészen megakadt — a princípális elrendelte a sok heverő szedés széjjelosztását. De ebben sem volt köszönet, mert rosszul fogták meg a dolog végét, a legfiatalabb iasgyerekeket bizva meg a nagy lelkiismeretességet és gondosságot igénylő munka elvégzésével.

Az ilyen nyomdában kinos-keserves dolog a munkálkodás: az anyag összekeresése gyakran háromszorta annyi időbe kerül, mint a mennyibe maga a szedés. S hányszor kell ilyen helyütt pótló megrendelést tenni a betűöntőknél, a nélkül, hogy arra valójában, rendszeres osztást föltételezve, szükség volna.

Ezért az észszerű nyomdavezetés szempontjából szinte elkerülhetetlen, hogy a szedési anyag széjjelosztására külön szedőt — a viszonyokhoz képest többet is — alkalmazzunk. E szedőnek megválasztásában óvatosak legyünk: mindig a legügyesebbek s a rendet legjobban szeretők sorából választjuk őt. Manapság az a szokás néhol, hogy „fölrámoló-kul” félkegyelmű embereket állítanak be, pedig inkább fizessünk pár koronával magasabb heti bért, de ezt a felelősséggel teljes és nagy lelkiismeretességet igénylő állást bizzuk csak munkásaink legjavára. Az a heti pár korona bőségesen megtérül, ha jól választottunk. És talán az a szedő is több kedvvel s ügyesrettel dolgozik, ha látja, hogy a munkáját megbecsülik.

Némely nyomdában a *korrektori* intézményt is csak afféle szükséges rossznak tartják, pedig gyakran ezen fordul meg a nyomda boldogulása. Ez nem túlzott állítás, pszichológiai okok is szólnak mellette. Mert bizony az a szerző, a ki a maga szerzői levonatának egy-egy ivén félnapig is kénytelen korrigálni a legközönségesebb betűhibákat: nagyon meggondolja, hogy jövőre adjon-e munkát

eddigyi könyvnyomtatójának. A házi korrekturát még a nagyobb nyomdák egyikében-másikában sem veszik komolyan s kellő lelkiismeretességgel. A szerző a megrendeléskor majdnem mindig kiköti, hogy a nyomda házi korrekturát végeztessen s ezért egész jogosan megkövetelheti, hogy az ő szerzői levonatában már ne legyen se betűhiba, se temetés, se más olyan baklövés, a minek az irtása a nyomdának lett volna elvállalt kötelessége. Akad olyan tapasztalatlanabb szerző, a ki föl is tételezi ezt a lelkiismeretességet a nyomdáról s a saját levonátát csak futtában, a forma meg beosztás dolgában nézi meg. Attól, hogy a maga keservesen megírt dolgozatát újra meg újra átolvassa: a legtöbb ember irtózik. Az imprimált ív visszakerül a nyomdába, kinyomtatják s fűzik vagy bekötik. Mikor aztán a könyv már a piacra került, akkor figyelmeztetik a szerzőt az ismerősei, hogy könyvében hemzseg a sajtóhiba. Ha már most a szerző a könyvnyomtatónak ezt elpanaszolja: az egyszerűen vállat von s azt mondja, hogy hiszen küldött néki korrekturát!

Az ilyenformán pórul járt szerző mit tehet mást, mint hogy megfogadja magában, hogy ő tőle bizony az a könyvnyomtató soha sem lát többé egy garas ára munkát sem.

Nincs ebben egy csöpp túlzás sem. Figyeljük csak meg: a legjelesebb írók és tudósok -- tehát azok, a kik már tapasztalásból is jól ismerik a könyvnyomtatásbeli viszonyokat s a kik egyszerűsmind tisztességesen meg is szokták fizetni a nyomtatás árát -- még a legnagyobb városokban is következetesen egy-két jeles cégénél nyomtatnak. Holott más talán olcsóbban dolgoznék. De ők sajtóhibától lehetőleg mentesnek akarják látni a munkájukat.

Azt hiszem, szépszájú nyomda bukásának lehetett már a korrekturabeli slendriánság a közvetett oka. A jól fizető, de tisztességes munkát követelő megrendelők elmaradoztak, a rosszul fizető s ezért akármicsoda hibás nyomtatvánnyal is beérő megrendelők megmaradásában pedig amúgy se volt sok köszönet.

Tapasztaltam már nem egy tekintélyesebb nyomdában, hogy a korrektor képzettségével csöppet sem törődnek. Bukott nyomdatulajdonos, kikopott faktor, ha derogál neki a szedőszekrényhez való visszatérés: fölcsap korrektornak. Hogy gyakran a legegységesebb korrektori ismeretek híjával van: nem baj. Princzipális volt vagy faktor s ez predestinálja őt a korrektori állásra.

Egyebütt meg a legoktalanabb módon takarékoskodnak a korrektor bőrén. Nagy nyelvismeretet, egyetemes tudást, polihisztsorságot követelnek tőle, de attól irtóznak, hogy ezért néhány koronával nagyobb heti fizetést is adjanak néki, mint a mekkora a leggyöngébb szedőnek a minimuma. S mert nem fizetik tisztességesen, nem is igen kapnak ügyesebb

embert. A ki hébe-korba beugrik nékik: mihamar odébb áll, hiszen a szekrény mellett többet keres. A princzipális pedig kénytelen olcsó pénzért olyan embereket alkalmazni korrektorokul, a kik még szedőnek sem igen válnak be.

De legyen bár a korrektor még olyan ügyes és tanult ember: minden fáradozása hiába való, ha a házi korrektura megcsinálásának a rendszere nem észszerű. Tizenkétesztendős korrektoroskodásom tapasztalatai alapján mondhatom, hogy a leglelkiismeretesebb szedő is a kijavított hibáknak legalább néhány perzentjét korrigálatlanul hagyja, még pedig a nélkül, hogy hanyagsággal vádolhatnók őt. A hibák ilyen átugrásának a lélektani oka ugyanaz, mint a szedésben való hibaejtésnek, vagy a sajtóhibának egyáltalában. Fölületesebb szedőnél a „benmaradt” hibák perzentje 20—30%-ot is kitesz, különösen ha a korrektura egy kissé czifrább a rendesnél. Már most mit ér, ha a korrektor még oly lelkiismeretesen olvassa is át a korrekturát? A hibák egyszerűen csak leföldrözödnének!

Németország legkiválóbb nyomdáiban az a korrektura-javítás technikája, hogy ha csak kicsinyt is több a hiba a rendesnél (például már akkor is, ha 20 cziczerónyi szélességre szedett 60-soros hasábon 10—12 hiba vagy csak egyetlen temetés is van), a korrektor színes czeruzával keresztül írja a hasábon, hogy „Revision”. Ennek a szónak az a jelentősége, hogy a szedő, illetőleg a tördelő utánnéző-levonatot tartozik a már kijavított korrektúrával egyetemben a korrektornak küldeni. A hibák kijavításának ellenőrzése egy-egy hasábnál rendszerint csak egy-két percbe kerül s csak a kijavítatlan hibák megkorrigálása után kezdődhetik a tördelés.

Az ilyen rendszerű munkálkodásnál látható legjobban, hogy a legbecsületesebb igyekvés mellett is mennyi hiba maradhat a szedésben. Gyöngébb kaliberű szedőnek hasábjairól néha kétszer is kell új levonatot készíttetnünk.

A géprevizio alkalmával aztán a szerzői korrekturán kívül a házi korrekturát, illetőleg az utánnéző-levonatokat is össze szokták hasonlítani a gépbeli levonattal. Csak ha ilyen módon jártunk el, mondhatjuk, hogy a nyomtatvány megközelítően mentes a sajtóhibától.

S ez az észszerű munkálkodás nem kerül ám több időbe, mint a széltében megszokott slendrián munka. A mellett a szerző is meg van elégedve s a mi fő: megmarad rendelőknek.

Gépek dolgában is gyakran látunk okatlan takarékoskosságot. Valami újabb gyorsajátónak a megrendelése a kisebb meg közepes nyomdákra nézve mindenestre nagy finanziaális jelentőséggel jár s könnyen érthető, hogy a princzipális — a meddig csak lehet — huzakodik tőle. De a mellett akad olyan könyvnyomtató is, a kinek megvolna a hozzávaló pénze, vagy

legalább nem esnék nagyon neheze az, hogy modern gépekkel lássa el nyomdáját s mégsem teszi, bármennyire is szükségesek legyenek azok. Ismerek például egy nagyobb nyomdát, a mely évek hosszú sora óta ugyanazon gyorsajton nyomtatja bizonyos lexikon-formátumos munkáját, rengeteg példányszámban, de csak félevenkint, mert a kicsiny gépbe nem fér bele az egész iv. A mi időt, munkadíjat stb. ilyen módon esztendőkönt át elfecséreltek, annak árából már talán több nagyformátumos gépet is vehettek volna.

A gépek rendszeres tisztogatása és kenése tekintetében is meg-megnyilvánul néhol a túlságos takarékoság. Mert pénzbe és időbe kerül, akárhány princípális a minimálisra szorítja a tisztogatás megkenés mértékét, addig, a míg a gép össze nem roszdásodik, vagy a kenés hiánya miatt egy szép napon meg nem áll, avagy törési kár nem esik rajta.

A lázas munka korszakában mind divatosabbá válik, hogy az egyenetlét a lehető legrövidebb időre szorítsuk. Sok helyt ma már alig egyenetnek; egyszerűen csak ráeresztik a nyomóhengert a formára, s aztán nyomtatnak vigan. Pedig a mit így a réven nyernek, elvesztik azt a vámon. Smalian szerint a közönséges könyvbetűnek száraz, rossz papiroson 3 millió, jó, nyirkossá tett papiroson 5 millió nyomást kell kiállania. De vajjon kiáll-e a most divatos „nem-egyengető“ rendszer mellett csak 1 milliót is?

Ezek volnának a rosszul alkalmazott takarékoságnak találomra kimarkolt, legföltünőbb példái. Akadna még tömérdek más is, hiszen napról-napra akárhány tipikus esetét látjuk, de mindezt szaklapunk szűk keretében bajos volna felsorolni.

A TÖBBSZINŰ NYOMTATÁSRÓL.

Mielőtt fejtegetéseimet továbbfűzném, meg kell emlékezniem egy a novemberi füzetünkben megesezt gyászos sajtóhibáról, a mi éppen ellenkező értelművé tette állításomat. Az áll ott ugyanis, hogy hogy a papiros a papirosgép szaladási irányában jobban nyúlik nyomtatás közben, mint az azt keresztelő irányban. Ennek pedig az ellenkezője az igaz.

A papirossal is röviden végezve, következne most a gép, illetőleg ennek esetleges hátrányai s az ezek révén elkövethető hibák felsorolása. Többszínű nyomás dolgában kitünő szolgálatot tesznek az amerikai eredetű s ma nagy sikerrel használt javított tégelyes sajtók, köztük kiváltképpen a Gallyféle rendszerűek, mint pl. a „Phönix“, „Victoria“ stb. Ezeknél már a nyomás természeténél fogva, a mennyiben a tégely is meg a nyomóalap is sík, kevesebb a lehetőség nyomásbeli különbözetre. Mig gyorsajtonál egyetlen papirossal több vagy keve-

sebb a nyomóhengeren, mint a mennyi a formával éppen megegyezik, képes az összes példányszámot makulaturává tenni, addig az a tégelyes sajtónál elő nem fordulhat. Úgyszintén nincs dolgunk a tégelyes sajtónál szalagokkal, melyek az ivet félrehuzhatják, a szerint a mint az egyik erősebben vagy gyöngébben feszül mint a másik. Nagy előny az is, hogy a kirakás kézzel történik, s így a berakó ellenőrizheti: nem kenődött-e el a nyomtatvány, a mi pedig egyik-másik rendszerű gyorsajtonnál majdnem lehetetlen.

Szükséges itt megjegyezni, hogy kényesebb természetű munkánál ne sajnáljuk az iveket, az el-mázolódástól megóvándó, „belöni“, azaz a kirakott ivék közé lehetőleg könnyű, kissé érdes felületű papirosból való iveket tenni, nehogy a friss nyomás a következő ivet bemázolja, s ez által a nyomtatott oldal is, meg a következő ivnek hátulsó oldala is szenvedjen. Mert sokat nyer a munka értékében, ha szép tisztán szállítják. De sőt az is kívánatos, hogy az iveket kicsiny halmazokban bizonyos ideig száradni hagyjuk. Mäser szállít alkalmas szárító-állványokat, de olcsóbb ennél, ha a papirosbált borító tiszta deszkákön szárítjuk a példányokat. E deszkák két végükön lécczel vannak ellátva. Oldalnézetük ilyen: ————

E kis eltérés után térjünk vissza újra a gépen való munkálkodáshoz.

Soha sem érünk el pontosan egymásba illő nyomást, ha gépünk valamely fontosabb része csak legkevésbé is lötyögve mozog. Legfontosabb e tekintetben a nyomóhenger, a taliga, a felfogó villa s esetleg a pontozó készülék, tégelyes sajtókön a tégely esetleges oldalmozgása. Ezért mielőtt a többszinű nyomtatáshoz fognánk, győződjünk meg előbb ezeknek rendben való működéséről, mert ellenkező esetben kellemetlen meglepetéseknek lehetünk kitéve munkánk közben, de sőt jelentékeny kárt és idővesztéséget is szenvedhetünk általa. Fontos az illesztékek helyes elhelyezése is, mely a berakást nemcsak könnyebbé, de biztosabbá is teheti. Hogy miként helyes ezek elhelyezése s miért szükséges az, arról majd máskor szólok, valamint a papiros és festék megválasztásáról is.

Sok olyan dolog akadna még a többszinű nyomtatás körül, mit egymásnak közös figyelmébe ajánlhatnánk, de azt hiszem, egyelőre e kevéssel is jó szolgálatot teszek ilyenmű munkákra utalt szak társaimnak.

* * *

Pro domo is egynéhány szót. Egyik szaklapunk nem régiben cikket közölt gépmester szak társaink egyikétől, kit már akkor is, mikoriban én a könyvnyomtatás elemeivel megismerkedni kezdtem, elsőrendű szakerő számba vettek, s a kinek irányában nagy tisztelettel voltam és vagyok eltelve magam

elég jó, sőt helyenként gyönyörűen zamatos, a mi-
kor a maguk fejből írnak. A magyar embernek
sajátos eszejárása — az a mit talán édes anyánk
tejével szívunk magunkba — nyilatkozik meg ilyen-
kor majd minden sorukban, önkéntelen gyönyörű-
séget szerezve a jó magyar olvasónak, sokszor még
akkor is, ha a tartalmuk fogyatékos. De bezeg
egyszeriben elveszíti a magyarosságát szakiróink
legtöbbje, mihelyt fordítania kell. Czikke ilyenkor
német marad, mindössze, hogy a német szavak
helyébe magyar szavakat dugdosott. A szavakat gon-
dosan megválogatja, valamennyi kifogástalan, s kü-
lönös: a cikkek a maga egészében mégis csak csupa
germanizmus. Mindezt szinte önkéntelenül teszi, a
nélkül, hogy észrevenné magyartalanságát.

A fordítás sokszor nehezebb munka, mint a cikkek-
írás. Az előtte levő könyv írójának nemzeties szel-
leme észrevétlen belopózkodik a fordító lelkébe, s
agyonnyomja, megváltoztatja saját egyéniségét. Ezért
a nagy műfordítók egyike-másika úgy fordít, hogy
átolvasva az eredeti mű szövegéből vagy harmincz
sort, félre teszi s pusztán emlékezetből fordítja le azt.
Talán nem ártana, ha a mi szakiróink is meg-
próbálkoznának ezzel a technikával.

De térjünk át inkább néhány olyan szóra, a mit
hibás volta ellenére is széltében használ még az
egész könyvnyomtató-világ. Csak néhány tipikusabb
példát ragadok ki a sok közül, mindegyik fajtából
egyet-kettőt. Ebből a néhány példából aztán meg-
tudjuk, micsoda hibában leledzenek más kifogásol-
ható mesterszavaink is.

Már tavalyi fölolvadásomban megemlítettem egy
sereg olyan közhasználatú mesterszavunkat, a mely
bután szolgális fordítása a németnek. Nem árt eze-
ket folyton számon tartani s a hol csak lehet, külön-
szavakkal való helyettesítéssel vagy körülírás sege-
delmével irtani. Ilyen a *kizárás* (ausschliessen, Aus-
schliessung) szó, a mit helyesebben sorzárásnak meg-
sorzáró daraboknak mondhatunk. Frecskay az ará-
nyosítás, arányosító szavakat ajánlja, de aligha lesz-
nek egyhamar népszerűekké. Az ólombetűk soka-
ságát még mindig *írásnak* (Schrift) mondja a legtöbb
könyvnyomtató, pedig a Grafikai Szemle már réges-
régén irtó háborút indított ellene. A szedést még ma
is *kikötik*, a helyett, hogy körülkötnék, holott tudni-
való, hogy a kikötésnek a legfő germanizátor, a had-
ügyi kormány is végét akarja immár vetni.

Vannak aztán rossz-logikájú összetételek is.

A Farbwerk helytelen fordítása, a *festékmű* vagy
festékszerkezet az összetétel logikája szerint olyan
szerkezet, a mi festékből való. A legutolsó nyomó-
inasnak is éreznie kellene e szó hibás voltát s mégis
mit látunk: nemcsak hogy gépmestereink, hanem
szakiróink legtöbbje is széltében használja. Pedig
mennyivel egyszerűbb volna a festő szerkezet szó.
A ki azt hiszi, hogy ezt félreérthetik, nevezze azt

inkább festékező szerkezetnek; ez is jobb, mint az
a bolond összetétel, hogy: festékmű.

Széltében használt rossz terminus technicus a
tégelynyomó sajtó is. A tégely szó maga a német
Tiegelből csiszolódott s ezért ha csak lehet, hasz-
náljunk helyette jó magyar szót. Ilyen pedig akad.
A Frecskay János ajánlotta „nyomó-talp“ minden
tekintetben kifogástalan magyarságú, valamint a
„nyomótalpas gyorsajtó“ is. Csak az a kár, hogy
alig ismeri valaki s hogy a tégely szó már szinte
kiirthatatlanul belefészkelte magát mesterszavaink
közé. Ismerve a magyar könyvnyomtató konzerva-
tívizmusát, a „tégelyes sajtó“ kifejezés használatát
ajánlanám átmenetileg; ez ha nem is kifogástalan,
mégis csak jobb a tégelynyomó meg tégelynyomású
sajtónál, a mi az összetétel logikája szerint csak
olyan sajtó lehetne, a melyen tégelyt nyomnak.

Bélyegzőmetsző! Ebbe a mesterszóba is bele
lehet ám kapaszkodni. A bélyegző szó a patricza
értelmét nem fűdi, de be kell érünk vele, mert
nincs más. (Az ásatag „kölyü“-vel senki sem akar
megbarátkozni, valamint a matriczának magyar ne-
vével, az „odor“-ral sem.) Tótfalusi Kis Miklós és
Kapronczai Nyerges Ádám ugyan „betűt vésnek“ s
ez a terminus technicus kifogástalan is, de ha külön-
választjuk a két szót: a betű mégis csak nem pat-
ricza. A bélyegző szót tehát akarva nem akarva
meg kell tűrnünk ebben az értelemben. De aztán
annál több kifogásolni való akad a *metszés* szóban,
a mit a rézmetszés analogiájára ma már minden-
féle összetételben használunk az egyedül helyes
„vésés“ helyett. A ki megérzi a különbséget szino-
nimáink között, annak fölösleges sokat magyaráz-
gatnunk, mert úgylát észreveszi, hogy a patricza
csinálója nem metszi, hanem vési a betűt abba az
aczelrudacskaiba, s hogy a mi derék mesterszedőink
sem metszik az ólom-, celluloid- és Mäser-lemezt,
hanem igenis vésik meg karczolja azt.

Vegyünk elő néhány olyan szót is, a mely ugyan
nem germanizmus, hanem rossz képzésű és ezért
szolgált rá arra, hogy üldözzük. Van ám ilyen is
elég szép számmal.

Itt van ez a szó: *szakma*. Örökösén a nyelvün-
kön van és annyira megszoktuk, hogy talán senki-
nek sem tűnik már föl a hibás volta. Pedig a nyelv-
újítók legszerencsétlenebb szavai közé számíthatjuk:
a gyökere, a „szak“ szó maga kifogástalan volna,
sőt ha jól emlékszem, régebbi nyelvemlékeink vala-
melyikében is megtaláljuk; de valamelyik nyelvűji-
tónknak nem tetszhetett így a maga cziczomázatlan
egyszerűségében, mert fölsallangozta egy „ma“-val.
Hogy mi ez a ma: nem tudoin; annyi bizonyos,
hogy képzőnek nem képző.

Egyáltalában érthetetlen, hogy miért borzadunk
annyira a mi régi szép „mesterség“ szavunk hasz-
nátától. Nemcsak mi, mások is. A mesterségek

ma már kihalóban vannak s helyettök „szakmák“ keltek. A csizmadia-inas nem mesterséget tanul, hanem szakmát.

Ad vocem: inas. Ádázabb sértést, kiméletlenebb leszólást nem követhetünk el a nyomdásztanulóval szemben, mint hogyha inasnak nevezzük. Fülemlattára történt, hogy egy ilyen sokreményű Gutenberg-csemete fölháborodva utasította vissza diák pajtásának megszegyenítő „inas“ kifejezését. Mert ő nem inas, világért sem. Sokkal fönségesebb teremtmény, végtelenül nagyobb rangú emberke: *tanoncz!*

Ez a szó hibás képzésű, mint az oncz, encz, öncz végződésű szavaink mind.

A legszomorúbb a dologban az, hogy a mi magyar iparhatóságaink segítik a legjobban ennek a torzszülött szónak az elhatalmasodását. Ipartörvényünkben a mesterségre adott fiúnak tanoncz a neve, tanoncz-szerződést kötnek a bőrére s megkövetelik, hogy a szakirányú tanoncz-iskolába szorgalmasan eljárjon.

Mi a *kencze*? Olyan „cze“, a mit kennek. Hibás képzésű szó ez, meg aztán a nép maga nem is ismeri; de igazán bajos helyette jót találunk. A purista nyelvészek egyike-másika inkább megbékél a vad-idegen „fírnászs“ szóval, legföljebb „fírnász“-ra egyszerűsítve azt. Az ő példájukra mi is fírnászt írunk.

A szláv eredetű „nok“ képzőt is megtaláljuk mester-szavainkban. Itt van például ez a szó: *javitnok*. Azután meg sokféle egyesületünk meg körünk is van, a minek révén minduntalan esik *elnökökről, pénztárnokokról, könyvtárnokokról* stb.-ről szó. Pedig hibás képzésű szó az valamennyi.

Piczinyke kitéréssel tán nem árt megmondani, hogy jutott nyelvünkbe a „nok“ képző. Van a szláv nyelvekben — az oroszban is, meg a horvát-szerbben — egy szó: a „bojnik“, „vojnik“. Ez a szó kétféle értelemben került a nyelvünkbe: az eredeti értelmével *bajnok* alakjában és a rossz embert, csúnya, marczona, szivtelen embert jelentő „bojnyik“ alakban. Minálunk az anyák máig is bojnyikkal ijesztgetik a csintalan gyermekeiket. A bajnok szóban valamelyik nyelvújítónk magyar-képzős származékszót gyanított, azt tudnillik, hogy a „baj“ szó a tő s a „nok“ a képző. A „nok“-ot kifogástalan magyar képzőnek gondolva, újító társaival egyetemben sorra csinálta vele a hibás szókat.

Mikor a nyelvünk tisztaságát féltő purista nyelv-tudósok a „nok“ meg „nök“ elhatalmasodását látták: szembe szálltak vele. A pénztárnokot pénztárosra, a könyvtárnokot könyvtárosra javították, az elnökből „előülőt“, az alelnökből „alelülőt“ akartak csinálni, de ez sehogy sem sikerült. Még az öreg Jókai Mór is kijelentette, hogy ő bizony vénségére nem tanul meg fuvalózni!

N. L.

MAGYAR STILUS A KÖNYVNYOMTATÁSBAN.

A mióta a magyar diszitő stílusról tudósok meg művészek körében mind több szó esik: a mi szakembereink is fölkarolták azt az ideát, hogy a régi magyaros motívumok lehetőleg érvényesíttessenek a könyvnyomtatásban. Vagy tiz esztendőn keresztül ez a törekvés azonban csak lendületes czikkeben nyilvánult meg. Hol itt, hol amott olvashattunk egyszerűtől lángoló sorokat erről a tárgyról, de az idea megvalósítása tekintetében a legújabb időkig tulajdonképpen alig történt valami. Néhány művészember rajzolta homlokléczen meg záródíszben csúcsosodott ki a propaganda egész eredménye.

A magyar stilus lassú terjedésének az oka az volt, hogy könyvornamentum dolgában egészen a legújabb időkig a betűöntők anyagára voltunk utalva. A betűöntők pedig tudvalevőleg nem sokat törődtek az elszigetelt magyar diszitő stílussal. Talán nem tartották elég jövedelmező vállalkozásnak, vagy kicsinyelték a nyugati nemzetek univerzális ornamentumai mellett: elég az hozzá, hogy a nemrégiben megszűnt bécsi Meier és Schleicher-féle betűöntő czég volt talán az egyetlen, a mely egyebek közt néhány magyar diszitő motívum sokszorosításával is megpróbálkozott.

Csak a könyvnyomdai lemezkészítő eljárások, vagyis a mesterszedő vésnökösködésének szükség-szerű fölülkerekedése óta lehet szó a magyar stilus szélesebb körben való terjedéséről a mi iparművészetünkben is. Az iparművészeti muzeum vezető embereinek buzditása és a szerkesztő Pavlovsky Alajos szaktársunknak utánjárása következtében tavalyi Évkönyvünkben Huszka J. tanárnak száznál több apró rajza látott napvilágot, valamennyi pompásan használható magyaros motívum. Ez apró rajzocskáknak is hatalmas hatásuk volt arra, hogy a mindnyájunkban szunnyadó nemzeties érzés segédelmével megihlessék mesterszedőink legjobbait, s rávezessék őket arra az útra, a melyen eredetit és mindenek fölött magyarosat alkothatnak.

Most már folyik az ebben az irányban való munkálkodás mindenfelé. A Szakkör rajzkurzusán Harsány Lajos tanár vezetése mellett a magyaros diszitmények tervezése a fő dolog, s egy-két esztendő múlva előreláthatólag már elég hatalmas mesterszedői gárdánk lesz ahhoz, hogy ennek az igyekezetnek jövendőbeli gyümölcsei biztosítva legyenek.

De nemcsak a kurzusunkon, hanem egyebütt is megnyilatkozik a magyar diszitő stilus iránt való érdeklődés. Legjobban láthattuk ezt az 1904-iki Évkönyv czimlapjának pályázatánál. A kilencz pályamunka között több volt az olyan, a melyen fölismerhető a magyarosságra való törekvés, mint az olyan, a melyet a kontinentális, helyesebben né-

met művészet motivumaival díszített a tervezője. Maga az első díj nyertese, ifj. Aigner Antal is a magyaros motívumok ügyes és eredeti fölhasználásával tünt ki, mint azt olvasóink különben a napokban megjelenő Évkönyvből látni is fogják.

A pályamunkák között volt még egy, Novák Alajos szaktársunknak díszoklevéllel kitüntetett könyvcíme, a mely különösen megérdemli, hogy felényire kibes-bitett képét folyóiratunkban is megmutassuk, mert bár a mi a szigorú értelemben vett szedést illeti, az nem sok rajta, s talán kifogásolható is egyik-másik szempontból, de az azt körülfogaló magyaros ornamentum olyan csinos és technikai kidolgozása annyira gondos, hogy vesztesség-számba menne szakbeli fejlődésünk tanulmányozhatására nézve, ha legalább autotípiái képből meg nem ismertetnők minden olvasónkkal. Az ornamentum e pályamunkán domború-nyomásos, még pedig festékezés nélküli.

Föltűnő, hogy a magyaros díszítés alkalmazása — legalább a mi mesterségünkben — sok tekintetben párhuzamosan jár a domború nyomtatás újabbban nagyon fölkapott kultuszával. A legutóbbi pályázaton is a pályaművek legtöbbje egyszersmind domború-nyomásos is volt, még pedig leginkább olyan, hogy a domboritott rész megtartva a papiros színét, ennél valamivel sötétebb színű alapnyomattól emelkedett ki. A magyaros ornamentumok már tömörségüknél fogva is alkalmasak az ilyen módon való nyomtatásra és a domború nyomás maga — különösen kisebb példányszámban — bárminő kisebb nyomdában is véghez vihető, föltéve, hogy erősebb szerkezetű Gally-féle nyomótalpas sajtó (pl. „Viktoria“ vagy „Phönix“) van benne. A hozzávaló patriczát meg matriczát bármelyik ügyesebb szedő is maga elkészítheti, még pedig többféle módon. Ezek megismertetésére talán majd máskor térünk át; most mindössze csak annak konstatálására szorítkozunk, hogy Novák Alajos szaktársunknak domború nyomáshoz használt matriczája valószínűleg úgy készült, hogy a rajzot vastagabb krétaréteges Mäser-lemezbe véste s erről galvanoplasztikai vörösréz-másolatot csináltatott. Az ilyen eljárás természetesen csak olyan nyomdában vihető könnyen keresztül, a melyben galvanoplasztikai berendezés is van, de alkalomadtán szólunk majd néhány olyan domború-nyomásos eljárásról is, a melyhez legföljebb csak a stereotípör segedelme szükséges.

Annyi már valószínű, hogy rövid időn belül mi könyvnyomtatók kerülünk a magyar stílusért küzdő mesteremberek élére, mert olyan buzgalmat, mint a mekkorát ujabban néhány mesterszedőnk tanusit: másutt nem igen látunk. Különösen majd ha sikerül mesterszedőinknek az a törekvése, hogy munkáikon ne csak a motívumok legyenek magyarosak, hanem az legyen a munka egész konstrukciója is.

VEGYESEK.

Mai számunkkal búcsút veszünk az 1903-iki esztendőtlől is, — és ez alkalomból munkatársainknak köszönetet mondunk szíves pártolásukért, s velük együtt olvasó közönségünknek is boldog ünnepeket, 1904-re pedig megelégedésteljes jó új esztendőt kívánunk.

Mellékleteink. Jelen füzetünkhöz mellékeljük folyóiratunk ez évi folyamának címlapját és index-szerű tartalomjegyzékét is. A címlap — mint látjuk — három színben nyomódott. Az alapnyomattól nagy ügyességgel és páratlan pontossággal Mäser-lemezről véste mesterszedőnk *Götz József*, s a tervezés meg szedés is az ő munkája. Az aranyszínű ornamentum a berlini H. Berthold czégtől való. — Van még egy mellékletünk: szerkesztőnk ujesztendőt köszöntő egyszerű, cziczomáttan kártyája. Ennek szedője szintén *Götz József* volt.

Magyar Iparművészet. Irodalmunk méltán büszke lehet a Magyar Iparművészeti Társulat e folyóiratára. Végtelen magosságban áll ez a lap a mi közönséges értelemben vett egyéb szakirodalmunk fölött. A tudós bölcseségével s a művész szeretetével irányítja hazánk immár lassankint pezsegni kezdő iparművészeti életét. Irói — *Fittler Kamill* szerkesztővel és *Györgyi Kálmán* főmunkatárssal az élükön — majd mind hangadó emberei a magyar iparművészeti törekvéseknek, s szívők egész melegével, hamisítatlan nyelvezetök teljes szépségével hirdetik igéiket. — A most megjelent VI. füzet is méltó előzőihez. K. Lippich Elek és Kriesch Aladár Kalotaszeg népének művészetét ismertetik benne, azzal a czélzattal, hogy abból tervezőink inspirációt merítsenek s kedvet kapva önálló kutatásokra, közvetlenül forduljanak ahhoz a kincses bányához, a mely a magyar nép ősi művészetében élénk táru. Kriesch Aladár és Edvi Illés Aladár sok érdekes és tanulságos gyönyörű rajzot, akvarellt készítenek Kalotaszeg vidékén, a melyeket részben művészi szines reprodukciókban közöl a füzet, a melyben még Dömötör István elhunyt nagy mesteriünkről Fadrusz Jánosról megemlékezve, annak ifjabb éveiben készült iparművészeti munkáit ismerteti. A szintén gazdagon illusztrált rovatok egészítik ki a vaskos, rendkívül diszes füzetnek tartalmát. Olvasóink figyelmébe ajánljuk a jeles folyóiratot, a mely a Magyar Iparművészeti Társulat tagjainak 10 korona évi tagsági díj fejében ingyen jár. E helyen megemlítjük, hogy a kalotaszegi művészetre vonatkozó cikkek a hozzátartozó képekkel együtt külön lenyomatban is megjelentek, s ez a társulatnál 1 korona áron kapható.

Légrády Károly nyomdatulajdonos november 27-én meghalt. Egyike volt a leggazdagabb nyomdatulajdonosoknak, a ki különösen lapalapításával operált szerencsésen. Legsikerültebb alapítása a Pesti Hirlap volt, mely most is egyike a legjövedelmezőbb lapvállalatoknak. Daczára azonban kitünően jövedelmező vállalatainak, különösen a Pesti Hirlap szedőszemélyzete miatt, örökös hadi lábón állott a segédszervezettel és alig pár héttel ezelőtt tört meg ellenállása. Hiszszük, hogy ha már ő nem érhetette meg a béke jegyébeni működés áldásos hatását, annál szebben fog ez virágozni utódja regimje alatt.

Fuchs Manó szolnoki könyvnyomdász modern betűkből szedett és tisztán nyomtatott többszínű körlevéllel tudatja a közönséggel, hogy a vállalat jövőre Fuchs testvérek cég alatt fog tovább működni. Örömmel látjuk e körlevélből, hogy a józslés és szaktudás mindjeb-

ban terjed a vidéken is, a mi bizonyára magával fogja hozni a nyomdászat anyagi javulását, emelkedését is.

A pápai könyvnyomdászok 1904. január 2-án estélyt rendeznek, mely alkalomra igen izléses, hosszukás füzetalakú meghívót bocsátottak ki, mely egyszerűen és ügyes programot és a tánczrendet is tartalmazza.

A vakok ujsága. Vaskos füzet jelent meg a napokban: kötetnek látszik, pedig csak huszonhat lapja van. A borítékon kidomborodó betűkről olvassuk: „Vakok Lapja. Hazánk vakjainak minden hónap elején megjelenő folyóirata. Kiadja a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület vak munkásainak Andrassy-Köre.” — Belül a lap szövege csupa domborúan kiemelkedő apró pont, egyik olyan, mint a másik, csupán az elhelyezésük különbözik. Ezeket a papirosról kiemelkedő apró pontokat a vakok ujjakkal végigsimítják s épp oly biztosan és gyorsan olvassák, mint mi a közönséges nyomtatást. A francia Braille találta föl ezt a vak-abécét, s Lovács József budapesti tanár alkalmazta a magyar nyelvre. Igen egyszerű ez az írás: hat pont különféle elhelyezésével minden betűt ki tudnak fejezni. Pl. :: = g, ∴ = f, ∵ = h, ∶ = k, stb. Ilyen domborúan kiemelkedő pontjelekből áll a Vakok Lapja, az első laptól az utolsóig. Az érdekes lap — a melléje csatolt prospektus szerint — részletesen foglalkozik a vakokat érdeklő intézményekkel, közli a múlt hónap fontosabb eseményeit, s szépirodalmi része is van. Felelős szerkesztője Viták Rezső, előfizetési ára egy évre 8 korona.

A budapesti grafikai munkások egylete statisztikát készített a Budapest 40 könyvnyomdájában uralkodó munkaviszonyokról. E kimutatás szerint a 40 könyvnyomdában 119 kézi- és 85 gyorssajtón dolgoznak. Alkalmazásban van 91 körrajzoló-segéd, kik közül 71 tagja szakegyletének, míg 20 szervezetlen. A 91 körrajzolóval szemben az inasok száma 64. E szerint tehát 233 segéd 112 inast képez ki, a mi körülbelül megfelel a bécsi viszonyoknak, a hol az inasok a segítők 50%-ának felelnek meg. A vidéki statisztika még nem készült el, ellenben előre látható, hogy az inaslétszám ott még kedvezőtlenebb. Ezekon kívül a budapesti könyvnyomdákban 317 segédmunkás és munkásnő dolgozik, kik közül 178 egyleti tag. A könyvnyomdákban alkalmazottak heti fizetése szakok szerint a következő: körrajzolóké 12 koronától 76 koronáig; az átlagos heti fizetés 38 korona 70 fillér. A könyvmóké 12 koronától 64 koronáig; átlag 36 korona 50 fillér. Csiszolók és hengerfosók heti fizetése 7 koronától 24 koronáig; átlag 16 korona 35 fillér hetenkint. Felrakók 7—16 koronát kapnak hetenkint; átlag 12 korona 80 fillért. Berakónók fizetése 5—17 korona, a mi 10 korona 30 fillér átlag hetenkint, míg a kirakónók fizetése 2—11 korona közt váltakozik, mely összeg átlag 7 korona 40 fillér hetenkint. A díjazás az ezelőtt két héttel lezajlott árszabálymozgalom folytán ma már másként alakul.

Nyomdászinduló. A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Szakegyesülete kiadásában, külön zongorára és külön férfikarra alkalmazott nyomdászinduló jelent meg, melynek zenéje teljesen eredeti. Szerzője: Künstler Jenő könyvnyomdász. Férfikarra átdolgozta: Donáth Ede karnagy. Szövegét írta: Pásztor Árpád költő. Ára: 1 korona. Megrendelhető: Lerner Dézsó szakegyesületi titkárnál (Budapest, VIII. Stáhly-utca 7.).

Gyorsan száradó firnász. A nyomtatáshoz való firnászt ma már nemcsak a régi módon, vagyis a lenolajnak szabad tüzzön való főzésével állítják elő, hanem inkább úgy, hogy a 100—150 Celsius-fokra forralt lenolajon finom megosztással levegőt fujtatnak keresztül. A hőség nagyságához meg a levegőbeli oxigén hatásá-

nak időtartamához képest ilyenformán a réznyomáshoz való híg, meg a könnynyomtatáshoz szükséges sűrűnfolyós firnász tetszés szerint elkészíthető. Az ezen a módon gyártott firnász előállítására negyven százalékkal olcsóbb a szabad tüzzön főzőtnél; a színe is világosabb, s azonkívül gyorsabban is szárad. Olcsóbb voltának az a magyarázata, hogy a lenolajnak firnászszá való oxidációja a rajta átfúvott levegő segédelmével sokkal gyorsabban történik, mint a közönséges firnász-főző eljárásnál, a mikor ugyanis a levegő csak korlátozott mennyiségben férközhetik a lenolajhoz. Ezenkívül jóval kevesebb tüzelő-anyagra is van az új eljárás mellett szükségünk, a mennyiben nem kell a lenolajat olyan nagy hőfokra forralnunk. Ugyanez az oka a fujtatott firnász világosabb voltának is: az alacsonyabb hőmérsék következtében ugyanis a firnász színét sötétítő kozmásodás meg koromképződés majd hogy nem egészen ki van zárva. A gyorsabb száradásnak az oka pedig végül az, hogy a fujtatott firnászban kevesebb a száradást késleltető gliczerid.

Az 1901. évben a magyar korona országában fennállott gyárak üzemi és munkásstatisztikája címmel egy 30 ivre terjedő vaskos kötet jelent meg a kereskedelemügyi miniszter kiadásában. Hiába! Mindig a legigazabban beszélnek a számok! A statisztika a maga száraz, hosszú számcsoportjaival ridegen, de nyomatékosan bizonyítja, hogy milyen nehéz az élet. A 2642 gyár alkalmazottainak száma 1901. szeptember végén 259.464 személy, átlag tehát esne egy gyárra körülbelül 80 személy. Érdekes, hogy gyáripajonk *tisztviselőinek összes évi fizetése* 1900. évben 24.9 millió koronát, míg a *technikai művezetők* évi illetménye már csak 7.6 millió koronát tesz ki. A *gyári munkások heti keresménye* pedig a következőképen oszlik meg:

A hetibérek nagysága	A munkások száma
10 koronánál kevesebb	74.556
10—14 korona	53.597
14—20 "	49.423
20—30 "	34.355
30—40 "	11.165
40—50 "	3.738
50—60 "	1.119
60 koronánál több	520
Bért nem kapott (inasok)	1.555
A hetibér ismeretlen (otthon dolgozók)	9.930

Tehát egy harmada a munkásoknak heti 10 koronáért dolgozik! Szomorú ez a statisztika, mely élénken tanusodik arról, hogy a munkáskezet nálunk nem becsülik meg kellőképen.

Fotográfias névjegyek divatoznak ma Németország némely vidékén. Különösen a nők kedvelik nagyon, s a képes levelező-lapok módjára albumba rakják őket. 100 darab fotográfias névjegynek az ára Strassburgban 4.50 márka (5.40 korona).

A borralaló. Az egész világon s így nálunk is meglehetősen elterjedt az a szokás, hogy a megrendeléseket tevő üzleti alkalmazottak olyan borralalófélét kapnak a szállítótól, különösen a gép- meg festékgyárosoktól, papiroskereskedőktől, még pedig sokszor elég tekintélyes summát is, úgy hogy nem egy üzletvezető vagy hasonló állású egyén már vagyont is szerzett belőle. Magától értetődik, hogy ez az eljárás sokszor érzékenyen károsítja a főnököket, mert az ilyenformán lekenyerezett alkalmazott a legtöbb esetben nem azt nézi, hogy jó portékát és olcsón vásároljon, hanem inkább azt, hogy mentől több borralaló üsse a markát. Ez ellen a visszaélés ellen egészséges mozgalom indult meg Németországban. Azt akarják, hogy a főnök társadalmi állásukhoz képest jól fizesse az alkalmazottait, mert csak így áll-

hatnak ezek ellent a lekenyerező kísérleteknek. A hivatalkokkal, faktorokkal és főgépmeisterekkel ma már több nagyobb nyomdában reverzalist iratnak alá, a melyben ezek kötelezik magukat, hogy a szállítóktól semmiféle borralalót sem fogadnak el; a mennyiben pedig ezt mégis megtennék: minden további kárpótlásra való igény nélkül azonnal elbocsáthatók. E czégek egyszersmind a szállítókat is figyelmeztették, hogy legcsekélyebb lekenyerezési kísérletük is az üzleti összeköttetés tökéletes megszüntetését vonja maga után.

Az oxfordi egyetemi nyomda egyike a világ legtekintélyesebb ilyen intézeteinek. 1478-ban alapították s azóta folytonosan működik. Eyre és Spottiswoode „királyi” könyvnyomtatókkal meg a cambridgei egyetem nyomdájával együtt monopolizálja az angolországi biblia-nyomtatást, 71 különböző kiadásban adva ki a „könyvek könyvét”, még pedig a szószéki használatra való rengeteg foliánostól az indiai papirosra nyomtatott legapróbb „brillánsnagságig” mindenféle elképzelhető formátumban. Ezekről a biblia-kiadásokról meglehetősen valószínűséggel állítható, hogy nincsen bennök sajtóhiba, mert nem kevesebb, mint húszszor olvassák át korrekurában s minden aprólékos hiba fölfedezéseért — legyen bár az csak egyszerű fordított betű is — egy arany guinea (körülbelül 25 korona) külön jutalmat adnak a korrekortornak. Liturgiai meg imádságos könyvekből rengeteg sokat, esztendőnkint néhány millió példányt állít elő az oxfordi nyomda s keleti nyelveken irt meg tudományos könyveknek kiadásában is első helyen áll. Nemrégiben kinyomtatta Shakespeare első folio-kiadásának fakszimilés mását. A kollodiumos fotografiai eljárás szerint történt ez, a mely eljárás lehetővé teszi az eredetinek legpontosabb utánzását a papirosra levő foltokkal, piszok-

kal, szinbeli elváltozásokkal stb. egyetemben. Ösrégi, keleti meg egyéb betűjegyekben is ez a világ leggazdagabb nyomdája. Minden civilizált s a legtöbb civilizálatlan nép nyelvén ki tudja nyomtatni a bibliát. Külön papirosgyára is van Wolvenote-ban, két mérföldnyire Oxfordtól. Itt készül a híres indiai papiros, a melyet minden erőlködése mellett sem tud más papirosgyáros utánozni.

Az 1903. november havi pénztári jelentés kivonata. *Bevétel:* tagdíjakból befolyt 283-40 korona, áthozat október hóról 2663 korona 74 fillér, a nov 29-iki házi estély bevétele 44 70 kor., a szakirodalmi alap áthozata 154 korona 13 fillér, szinkörjegyutalványokból 298 korona = 3148 95 kor. — *Kiadás:* Házber 1903. nov.—1904. jan. 87 50 kor., koszorú Acs Mihály sírjára kiszállítással 21 60 kor., titkári kiadások 2 12 kor., szaktanfolyam: tanár tiszteletdíjának I. részlete 50 korona, szolgáltnak I. hóra 20 kor., nov. 29-iki házi estély kiadása 35 20 kor., évkönyvi czimlappályázat I. díja 50 kor., havi nyugták szétküldése, levelezések portója 2 76 kor., készpénz a hó végén 2694 32 korona, készpénz a szakirodalmi alapnál 185 45 korona, = 3148 95 korona. A Kőr vagyonát képezi még: 10 darab hitelszöv. részlegy = 100 kor., 2 darab Gutenberg-részvény = 100 korona, Gutenberg-szoboralap címén 340 korona, Acs Mihály-alap címén 500 korona. — *Tagsági forgalom 1903. november hóban.* Beléptek a Kőrbe október hóban: Koretzky János, Müller Mátyás (Szegeárd). Plohn H. Gyula, Rév sz Zsigmond (Patria), Berger Gyula (Magy Hirlap), Márkus György (Székesfőv.), Jászai Gyula, Varga János, Mailinger Jusztin Loidl Ödön, Kellner Lázár, Lovász Reszó, Valentin János, Szuchanek Viktor, Rammer Agoston, Frech Sándor, Kluger Lajos (Pesti részv.), Lichtenstein János (Stephaneum), Steiner Gyula, Tinkóczy Lajos (Athenaeum), Schinkovits Arthur (Rigler), Steinhart Miklós (Rubin), Kohn Ödön (Korvin), Hoffmann István (Lipinszky), Holzer Géza, Krisztiniák József, Pacsu Béla (Franklin). — *Törlendők hátralék miatt:* Varga István (Nagykároly), Bardótz Sándor (Hódmezővásárhely). *Kilép:* Fischer Lajos (Miskolcz). November végén 525 rendes, 10 tb. = 535 tag.

A t. tagtársakat kérjük, hogy tagsági díjhátralékaikat minél előbb törleszteni sziveskedjenek, annál is inkább, mivel alapszabályaink 8. §-a értelmében *Evkönyvünket díjmentesen csak azon t. tagtársak kaphatják meg, a kik két hónál kevesebb hátralékban vannak.*

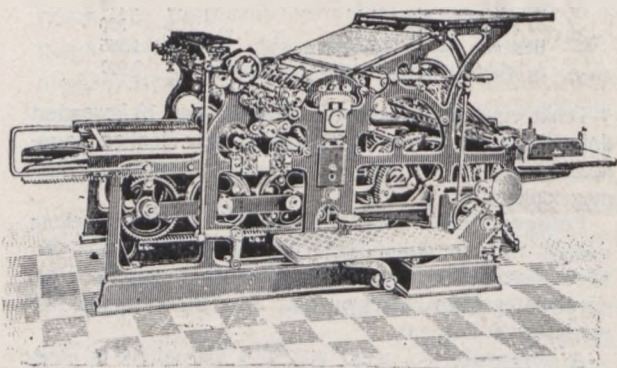
Felétels szerkesztő *Tanay József.* ☉ Főmunkatárs *Nóvák László.* Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Schnellpressenfabrik Worms

Távirati cím:
Schnellpresse Worms.

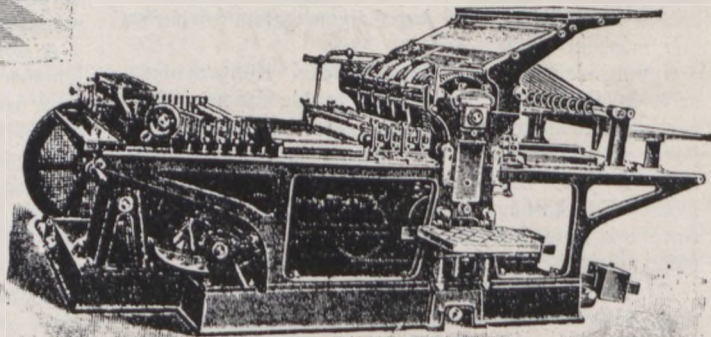
Ehrenhard & Gramm, Act.-Ges.

Alapítottott
1869-ben.

WORMS. (RAJNAI HESSEN) ☉

Könyvomó gyorsajtók Gyorsjáratú könyvomó sajtó B vasutas járatl s a nyomóhenger meg tolorúd kétoldalas hajtásával.

Könyvnyomó gyorsajtók

a legfinomabb autotipiai, többszínű nyomatok, akcidenciák, újságok és könyvek nyomására.

Különleges gyorsajtó C (német birodalmi szabadalmi) könyvek, katalógusok és újságok legszebben való nyomtatására, vasutas járatl és hengeres festékezővel (2 vagy 4 festékező henger), a festékező szerkezet, a nyomóhenger és a tolorúd kétoldalas hajtásával.

MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐ:

Klein József Budapest, VI., Teréz-körút 52. szám.

Teljes nyomdai berendezések előnyös feltételek mellett.

Gyári üzemünk felőleli valamennyi, a grafikai szakma számára szolgáló **FESTÉKEK** gyártását, elismert kiváló minőségben.

A cég minden kiállításon, melyen részt vett, ki lett tüntetve, így Párisban is 1900-ban a **grand prix-vel** és két aranyéremmel.

RAKTÁRAK RUSZTRIÁBAN
ÉS MAGYARORSZÁGBAN:

CARMINE HUGÓ

BÉCS, BUDAPEST (VI., Király-u. 26)
ÉS PRÁGA (Dittrichgasse 1968).

Alapítva 1892-ben.

BLANCO, vizit-, eljegyzési, meghívó-, esketési és menu-kártyák stb., préselt, meritett, arany- vagy ezüstmetszéssel, ugyszinte fehér facettel, a legfinomabb minőségig készíttetnek

OCASEK KÁROLY

fényképészeti karton-gyárában

Budapest, VI. ker., Király-utca 26. sz.

Arany- és ezüst-nyomás.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

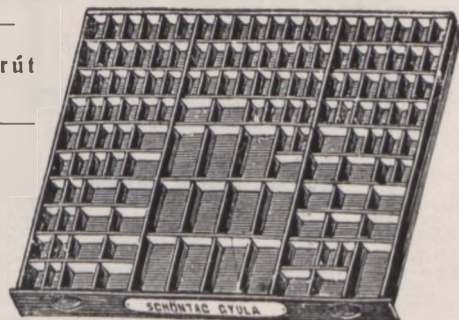
BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antika-
szekrény 3 frt.
Nagy szekrény
4 frt.

*

Arjgyrék ingyen
és bórmentve.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Súlyom-utca 13.

REPRODUKÁLO-MŰINTÉZET

PHOTO - CZINKOGRAFIA

WOLTITZ
MANFRÉD

ÁLTOTYPIA
PHOTOTYPIA
• CHEMICRAFIA
4 SZÍNŰ NYOMÁS
PHOTOLITOGRAFIA

TELEFON
18-99

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

BERTHOLD H.

RÉZLÉNIAGYÁR
ÉS BETŰÖNTÖDE RÉSZV.-TÁRS.

BERLIN

Fióköntdék Szt. Pétervár, Moszkva
és Bauer & Co., Stuttgart

Ajánlja kitűnő készítményű rézleniát, rézkereteit,
rézdíszítményeit, könyv- és címbetűit, díszkereteit stb.

Feltűnést keltő ujdonságok
betűkben, keretekben, rézleniákban

Kizárólagos vezérképviselők
PUSZTAFI ÉS TÁRSA, BUDAPEST
V., Pannonia-utca 2b
a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak

Államilag kedvezményezett első magyar
könyv- és könyomdai festékgár

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

TELEFON
56-64.

47.004. és 53.406.
számú osztrák-magyar
szabadalmak.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST
IX., Márton-utca 19.

Készít legjobb minőségű ujság,
illusztráció-, mű-, díszmű- és
mindenféle színes és fekete fes-
tékeket, Patent gelatin-henger-
anyagot. **Szedősorzókat**, iga-
zitható fesztővel, szabad. saját
találmány. Bronzok, kenczék, ko-
romégetés.

KITŰN-
TETÉSEK:

Temesvár 1891. Philip-
popol 1892. Országos
Iparegyesület 1892.
Milleniumi kiállítás
Budapest 1896.

Párisi világkiállítás 1900: Grand Prix.

Monoline-Szedőgépek

a steyri Oesterreichische Waffenfabriks-Gesellschaft

precziós gyártmánya, a legegyszerűbb,
legolcsóbb és legtökéletesebb szedőgép.

A Monoline-gépek immár működésben állanak: Bécsben a cs. kir. udvari és államnyomdában, a császári Wiener Zeitung, a Neue Freie Presse, Fremdenblatt, Extrablatt, Steyermühle, St. Norbertus-nyomda, R. v. Waldheim cégű üzletekben; Budapesten a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság intézetében és még egyéb városokban.

Kizárólagos gyártási engedély Ausztria, Magyarország, Szerbia, Románia és Bulgária részére

A. Marklowsky v. Pernstein, WIEN, VI., Wallgasse 26.

Magyarországi képviselő: Dessauer és Márkus, Budapest, VI., Lázár-utca 13.

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁRA
BUDAPEST, VI., KIRÁLY-U. 26.

FŐÜZLET ÉS GYÁR

WIEN, VII., BURGGASSE 90.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁSON GRAND
PRIX-VEL S KÉT ARANYÉREM-
MEL LETT KITÜNTETVE.

ALAPITTATOTT 1878. TELEFON 14—16

A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.

NYOMDAFESTÉKEK, KENCZÉK ÉS
HENGERANYAG NAGY RAKTÁRA

KAST ÉS EHINGER

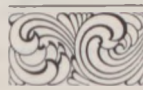
G. M. B. H. STUTTGARTI ÉS
FEUERBACHI GYÁRAIBÓL.

KÉPVISELŐJE: KÖNIG ÉS BAUER, WÜRZBURG

HUGO KOCH, LIPCSE ○○○○

AUGUST FOMM, LIPCSE ○○○○

○○○○○○○○○○ CZÉGEKNEK

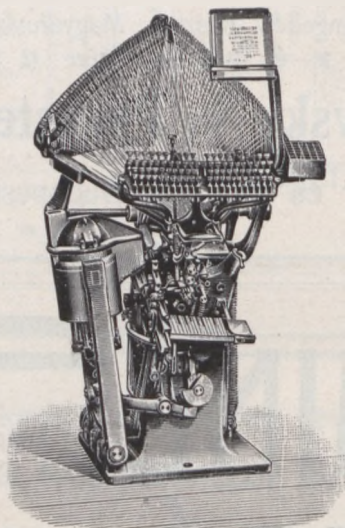
Az egyetlen komplett-öntésű
sorokat öntő szedőgép ∟ ∟

A világ legolcsóbb és leg-
jobb szedőgépe ∟ ∟ ∟ ∟ ∟

TYPOGRAPH

A TYPOGRAPH munkaképessége mennyiség dolgában is van akkora, mint bármely más szedőgépé. A munka minősége dolgában pedig utolérhetetlen a TYPOGRAPH

NÉMETORSZÁG ∟
AUSZTRIA ∟ ∟ ∟
MAGYAR- ∟ ∟ ∟
ORSZÁG ∟ ∟
SVÁJ CZ ∟ ∟ ∟
NÉMETALFÖLD ∟
DÁNIA ∟ ∟ ∟ ∟

NORVÉGIA ∟ ∟
SVÉDORSZÁG ∟
OROSZORSZÁG ∟
OLASZORSZÁG ∟
SPANYOLORSZÁG
PORTUGÁLIA ∟
DÉL-AFRIKA ∟ ∟

Belföldön és külföldön egyaránt rohamosan terjed a TYPOGRAPH, s hatalmasan túlszárnyal minden más szedőgép-rendszert, a mi be is bizonyítható. Újabb, kitűnő matriczákkal is szaporítottuk a nélkül is leggazdagabb betűmintáinkat; ∟ ∟ ∟ ∟ ∟ ∟ ezek, valamint fölvilágosítások kaphatók a gyárban ∟ ∟ ∟ ∟ ∟ ∟

Setzmaschinenfabrik Typograph (G. m. b. H.)

Berlin NW, 87, Huttenstrasse Nro. 17—20,
vagy a magyarországi és ausztriai főképviselelnél

Polacsek Frigyes, Bécsben, VI/1, Theobaldgasse 8

UNION
FOTOCZINKOGRAFIAI
MINTÉZET
BUDAPEST
VI. UJ-UTCA 37 sz.

AUTOTYPIA
FOTOTYPIA
CHEMIGRAFIA
FOTOLITOGRAFIA

MINDENMŰ CLICHÉK ELKÉSZÍTÉSE
VALAMINT
KÜLÉS BEL FÉNYKÉPFELVÉTEL ÉPÜLETEKRŐL,
GYÁRAKRŐL, TÁRGYAKRŐL STB. ESZKÖZLETTEL

TELEFON: 295. sz.

C. Rüger

Leipzig

Rézléniagyár, bélyegző-
metszés, vésőintézet és
nyomdai kellékek gyára.

MAGYARORSZÁGI
VEZÉRKÉPVISELŐ:

KLEIN JÓZSEF

Budapest, Teréz-körút 52. sz.

Utóbbi teljes nyomdai és könyvkötészeti
berendezések szállítására is vállalkozik,
pontos teljesítést garantírozva.

Wörner J. és Társa

gépgyár és vasöntöde

== Budapesten. ==

Egyszerű gyorsajtók 2
vagy 4 festék-dörzsolő
hengerrel. Kétszint nyomó
gépek, 2 festékszerkezet-
tel, 2 vagy 4 festékdör-
zsolő hengerrel. Tégely-
nyomású gyorsajtók. √
Önműködő késköszörülő
gépek. Csomagoló- és
simitó-sajtók. √ √ √ √ √

Körforgású =
nyomó-gépek

illusztrált művek, újságok és
könyvek egy- és többszínbeni
nyomására, o tükéletesbitett
tölcsér- és körben forgó kés-
hajtogató készülékkel. oooo

Használt =
= gyorsajtók

alaposan kijavítva és átala-
kítva, jóállás mellett jutányos
árért eladók. oooooooooo

Papírvágó- és papírfúró-
gépek. Aranyozó-, dom-
bornyomású- és kivágó-
sajtók. √ Könyvnyomdai
kézisajtók. Tömöntödei
berendezések. √ Transz-
misszió-telepek. √ Hun-
gária akczendenz-gyors-
sajtók. √ √ Könyomdai
gyorsajtók. √ √ √ √ √

Telefon 23—70. sz.

ELSŐ MAGYAR

Telefon 23—70. sz.

BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VI., Dessewffy-utca 32. szám.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címzetűkből, körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,

továbbá a legkülönbélebb ékitményekből és egyéb nyomdai főszerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan foganatosíttatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS.

MECHANIKAI MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE.

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.

RÉZLÉLIA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. o

— 1904 —

BOLDOG ÚJ ÉVET

KIVÁN

TANAY JÓZSEF

a Grafikai Szemle szerkesztője

- Nagy-Becskekerc**
Orcsits J.
Jokly Lipót.
Pletz Fer. Pál utóda (dr. Brajyer L. és Mayer R.).
Sepros Valter.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papíráru gyár r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József ifj.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
- Nagy-Káta**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán (tul.: Molnár S.).
- Nagy-Kikinda**
Oajin és Milenkovics.
Kladó társaság.
Pannonia ny.
Radák János.
- Nagy-Körös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.
- Nagy-Lak**
Weisz Márk.
- Nagy-Marton**
Oellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcze**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Sicherermann Mór.
Reich Jakob.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Oüntler János.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szécsény**
Glattstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Náthán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz L.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szőllős**
Ugocsa közp. könyvny.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
Zhorelia Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Boross Jenő.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Armin.
Neumann Vilmos.
Rákos Vilmos utóda.
Sebő Izsák Imre.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t. (bérli.: Csávássy Gyula).
- Námesztő**
Schein. M.
- Naszód**
Schwartz Mór.
- Német-Bogán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth Béla.
- Nyíregyháza**
Jóba Elek.
Nagy M.
Özv. Píring Jánosné.
- Nyírbátor**
Friedmann Lipót.
- Nyitra**
Huszár István.
Irtzer Zsigmond.
Kapsz és Kramár Lówy Albert.
Neugebauer Nándor.
- Ó-Becse**
Lévai Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Brück P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Oroszáza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Tillmann R.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kohn Samu.
Kozsanics N.
Wittgischlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Armin.
Ref. főisk. nyomda.
Stern Ernő.
- Pásztó**
Schlesinger Mihály.
- Pécs**
Engel Izidor.
Lyceum nyomda.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Tajts József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Hungária-ny.
Pirkmayer Alajos.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Poprad**
Fuchs Gyula
- Pozsony**
Alkalay Adolf és fia.
Angermayer Károly.
Éder István.
Preisak Ferencz.
Westung. Grenzboten ny. (tul.: Simonyi Iván).
Tagblatt nyomdája.
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Ojpsz H.
- Predmér**
Rosenzweig H.
- Putnok**
Gaerner Ignác.
- Püspök-Ladány**
Deutsch Izrael.
- Ráczkeve**
Cseri István.
- Rákospalota**
Deutsch Mózes.
Fischer Dezső.
- Resicza**
Eisler József.
Weisz Adolf.
- Rijmanszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábeli Miklós.
- Rozsnyó**
Falri Jenő.
Óbrács és Bauer.
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsahegy**
Kohn A.
Salva és Herle.
- Rutka**
Böhm Albert.
- Salgó-Tarján**
Fiedler Armin.
Pollacsek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakob
- Sárvár**
Stranz János.
- S. A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Lówy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Jurcsó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehlert Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája.
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jórends Testvérek.
Michaelovits József.
- Selmeczbánya**
Jörges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
Móricz István és Vajna J.
- Siklós**
Harangozó József.
Minerva-nyomda (tul.: Klein Ferencz)
- Somorja**
Goldstein József.
- Sopron**
Petőfi-könyvnyomda (tul.: Zsombor Oéza).
Romwaller Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.
Zollner Dezső.
- Stájerlak**
Hollschätz F.
- Sümeg**
Horvát Oábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Braun Adolf.
Kladek István és társa.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Oör. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szokolca**
Neumann és társai.
- Szarvas**
Dantszay S.
Kovács Károly.
Sámuel Adolf.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajos.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Nulai J.
Szászvárosi könyvny. r.-t.
- Szatmár**
Grosz & Gesztreicher.
Kalik és Szerémi.
Kötésey-nyomda.
Morvai János.
Pázmány-sajtó.
Szabad Sajtó könyvny.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Bruckner Dezső.
Czapik N.
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
Wesselényi Oéza.
- Szeghalom**
Riegel Zoltán.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Szegzárd**
Árva J.
Báter János.
Lengyel Pál.
Molnár Mór.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Csitári O. E.
Egyházm. ny.
Eisler Adolf.
Singer Ede.
Kaufmann T.
Kussovits Lajos.
Számmer Imre (tulajdonos: Heckenast Kálmán).
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Náthánné.
- Szentes**
Kecskeméti Szabó Kálmán és Vajda Ernő.
Szentes és Vidéke ny.
Untermyller Ernő.
Vajda Bálint utóda.
Vajda Ernő.
- Szent-Endre**
Schwarcz I.
- Szent-Gotthárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szerez**
Schreiber Mór
- Szerencs**
Simon József.
- Szilgetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Sziksó**
Blank Simon.
- Szilágy-Cseh**
Berkovits R.
- Szilágy-Somlyó**
Köhlöni Sándor.
Böllöni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
Victoria-ny. (Lázár János).
- Szilli-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót és fia.
Fuchs testvérek.
Hay és Grün (Várm. ny.).
Jász-Nagykúni-Szolnok-megyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Odön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Agoston.
Geist Márton.
Seiler H. utóda.
- Tab**
Perl Pál.
- Tapolca**
Lőwy B.
- Tasnád.**
Lövinger L.
- Tata**
Engländer Jakob és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei ny.
Csendes Jakob.
Délmagyarországi ny. sz.
Gutenberg-ny.
Mangold Sándor.
Moravetz és Weisz.
Rosenberger Lajos.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Steiner Ferencz).
- Tenke**
Mandel Ferencz.
- Tisza-Füred**
Goldstein L.
- Titel**
Czaja Alajos.
- Tokaj**
Csetetner: Adolf
- Tolna**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Füssy és Sztupjár.
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Becse**
Jovanovits Oergely.
- Török-Kanizsa**
Brück P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Túrkeve**
Özv. Felföldy Gy.-né.
- Turóc-Szent-Márton**
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moskóczy Ferenczné)
Turóczentmártoni nyomda r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal és József.
Krömer Alajos.
Sálgó és Társa.
Wagner Jenő.
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Hungária-ny. (Friedmann Samu).
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Oellért Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
Unio könyvnyomda.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézeti ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Ujhely**
Brück Ignác.
Horovitz Adolf.
Löwysohn Manó.
Steinmann J.
- Vajda-Hunyad**
Ideál-könyvnyomda.
- Verebély**
Neufeld Sándor.
- Versecz**
Glaser Sándor.
Ottmann Nándor.
Kehrer Lajos.
Özv. Kirchner Ernőné.
Veronits József.
- Veszprém**
Dunántúli nyomda.
Egyházmegyei könyvny.
Krausz A. Fia.
Népakarat nyomdája (tul.: Takáts Sz.).
Pósa Endre.
- Zala-Egerszeg**
Breisch Samu.
Özv. Taly Rozália és tsa.
Unger Antal.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Beretka Imre.
Fekete Sándor.
Kabos Armin.
Plestity és Horváth.
Szabad sajtó.
- Zilah**
Krausz E. és társa.
Seres Samu.
- Zólyom**
Nádasy Testvérek.
Zólyom és vidéke ny.
- Zombor**
Baits Vladimir.
Bittermann Nándor és Fia.
Kollár József.
Obláth Károly.
- Zsolna**
Bid és Jelinek
Olasel Samu.
Nürnberg Armin
- Zsombolya**
Perlstein N
Wunder Rezső.

Könyv- és könyomdai

festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

VII., Kertész-utca 4. sz.

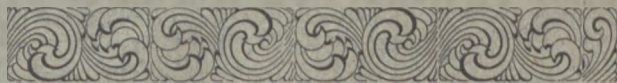
Gyárt: könyv- és könyomdák részére való fekete és színes, valamint réz-nyomáshoz szükséges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag- és kencze-gyár.

JULIUS MÄSER (Lipcse)
magyarországi képviselője.

A Mäser-lemezek raktára.
TELEFON 62—79.

BÖLE JÓZSEF

ASZTALOS M.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a **könyvnyomdai felszerelések** készítésére berendezett **asztalos-műhelyem**

aug. hó 1-től VIII., Horánszky-utca 3. szám alatt van. — Szakmában számos éven át szerzett tapasztalataimnál fogva, mindenkor főtörekvésem lesz t. vevőimet mindenképen kielégíteni. Szükség esetén kérem a fentnevezett új címemet használni.

Regálók a nyomdaiszekerények raktáromban mindig vannak.

POLACSEK ÉS NÁDOR

GRAFIKAI SZAKÜZLETE

Budapest, IX. ker., Rákos-utca 11. szám alatt.

A grafikai iparágak összes szükségleteinek raktára. Nyomda-festékek, kenczék, hengeranyag nagy raktára.

Tömöntöde-berendezések, szedővasak, lyukasztó (perforáló) gépek, formázó készülékek stb., stb.

Raktár használt gépekben, melyek saját műhelyünkben teljesen rekonstruáltak. Teljes nyomdaberendezések is szállítanak.

TELEFON 54-48.

KÉPVISELETEK: Berger és Wirth lipcsei festékgyár; a hírneves Augsburgi gépgyár; Faber és Schleicher könyvnyomdai gépgyára, Hogenforst A. gép- és szerszámgyára képviselői.